

Läs om beståndsdelarna i ett förlagsavtal och vad du ska tänka på innan du skriver på, och vilka fällor du ska undvika...

LIFE OF COPYRIGHT? RECOUP? FÅ KOLL PÅ FÖRLAGSAVTALET

Text och foto: Benny Söderberg

Idag används Stims standardavtal, även kallat Musikförlagsavtal, då en eller flera upphovsmän vill förlägga sin musik hos ett musikförlag. Avtalet är reglerat i upphovsrättslagen där det framgår att upphovsmannen överlåter rätt till förläggaren att genom tryck eller liknande förfarande mångfaldiga och ge ut ett litterärt eller konstnärligt verk.

Sjelva syftet med att ingå ett avtal med ett musikförlag kan variera, men i grunden finns ett ömsesidigt intresse av att nå ut med upphovsmannens musik till marknaden, alltså ett tillgängliggörande för allmänheten. Fördelarna med ett sådant samarbete handlar i stor utsträckning om att få tillgång till förlagets marknadsföringsmaskineri och globala kontaktnät hos till exempel skiv- och filmbolag, eller andra artister som vill framföra din text och musik. Förlaget anmäler även din musik till Stim och kontrollerar avräkningarna.

Om du blivit erbjuden att teckna ett skivkontrakt ställer många skivbolag som ultimatum att man – utöver rättigheterna som överlåtits genom artistavtalet – även ska få förlagsrättigheterna genom att ingå ett förlagsavtal med skivbolagets eget musikförlag.

Man kan naturligtvis välja att acceptera detta eftersom det inte finns något som på förhand säger att det är ett dåligt alternativ. Men du måste känna till innehållet i avtalet innan du skriver på. Det bästa sättet för att vara på den säkra sidan är att rådgöra med Musikerförbundets avtalsexpertter kring frågor om specificerade verk, exploateringsperioder, territorier och ekonomisk fördelning.

– Att inte ha full koll på vad man faktiskt skriver på kan ha ödesdigra effekter, kommenterar förbundets avtalsexpert Lars Andrén.

– Det finns skräckexempel där upphovsmän har ingått avtal som

har spolerat deras karriär, till exempel då förlaget kräver recoup efter avtalsperiodens utgång (se checklista).

– Vi ser även kringgående av Stims regelverk genom att 360-bolag (även majorbolag) tecknar förlagsavtal och managementavtal med upphovsmannen, utan att undanta managementprovision på förlagsintäkterna. Detta är något Stim borde titta närmare på, säger Lars Andrén.

Det är vanligt förekommande att musikförlaget i sin tur överlåter förlagsrättigheterna vidare till ytterligare en förläggare om din musik ska exploateras utanför Norden.

Subförläggaren bevakar rättigheterna, sluter avtal och insam-

lar ersättningarna (mekaniska ersättningar i första hand), annars finns risken att ersättningarna inte når upphovsmannen.

– Det beror på att de mekaniska sällskapen fungerar mindre bra i en del länder, licenstagare slarvar med betalningen, kultur och lagstiftning kan vara annorlunda eller att territoriets säll-

skap är inte anslutet till paraplyorganisation, säger Andrén.

Dessutom når ersättningarna upphovsmannen snabbare via ett subförlag än genom en rättighetsförvaltande organisation, och enbart det kan vara värt den extra avgiften ett subförlag debiterar.

Ett annat alternativ är att själv starta ett förlag och sedan som egen förläggare ingå ett avtal där

”I grunden finns ett ömsesidigt intresse av att nå ut med upphovsmannens musik till marknaden”

Checklista, förlagsavtal

Sammanställt av Lars Andrén

Förlagets åtaganden

- ✓ Förlagsavtalet skall precisera vad förlaget skall göra (t ex marknadsföra verket mot skivbolag och radiostationer), hur och när avrapportering skall ske (t ex skriftligen månatligen eller kvartalsvis), hur verket skall exploateras (via offentligt framförande, mekanisering och/eller noter).

Avtalsperiod

- ✓ Förlagsavtal för enstaka verk löper normalt i 3-24 månader, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet (ett verk som specifikt skall pluggas mot t ex Melodifestivalen behöver normalt inte en lång avtalsperiod). Ingår upphovsmannen ett exklusivt avtal är avtalsperioden normalt 2-3 år.

Nyttjandeområde

- ✓ För det fall förlaget av någon anledning inte kommer att arbeta för ditt verk inom något nyttjandeområde – t ex reklam, synk eller noter – bör detta område undantas från avtalet.

Utsivningsplikt

- ✓ Det skall införas en regel i förlagsavtalet som säger att för det fall verket inte utgivits under avtalsperioden, eller, för längre exklusivt avtal, inom (t ex) 24 månader från avtalets ingående alternativt från leverans av verket, skall rättigheterna till verket återgå till upphovsmannen. Saknas sådan regel är det Upphovsrättslagens § 34 som i första hand blir aktuell (om ett verk inte utgivits inom fyra år från det upphovsmannen levererat verket till förlaget, äger upphovsmannen rätt att häva avtalet).

Territorium

- ✓ Kommer förlaget endast att verka inom visst territorium, och/eller inte har några internationella kontakter eller subförlag, finns det ingen anledning att avtalet skall omfatta mer än förlagets territorium.

Life of copyright

- ✓ Det är få förlag som idag kräver life of copyright (rättigheterna till verket i 70 år efter upphovsmannens död), för verk förlaget utgivit under avtalsperioden. De flesta förlag inser att a) upplåtelseperioden är ett viktigt konkurrensverktyg i kampen om kompositörerna, b) förlagens krav på life of copyright spelar upphovsrättens motståndare i händerna, och c) ett förlag behöver inte life of copyright för att få tillbaka sin insats plus avans.
- ✓ En upphovsman skall inte upplåta fler rättigheter och för en längre period än han/hon behöver. De flesta förlag har idag en upplåtelseperiod på 10 till 20 år (förutsatt att förlaget har utgivit verket under avtalsperioden), men kortare perioder förekommer, t ex när upplåtelsen görs i anknytning till ett artistlicensavtal.

Upphovsmannens godkännande

- ✓ Upphovsmannens godkännande bör inhämtas vid översättning, bearbetning, synkronisering, reklam, ändring i originaltitel, koppling av musik/text till annan text/musik och användning av verken i teater, film, tv och dramatisering.

Ersättning

- ✓ Trenden är att även oetablerade upphovsmän erhåller en fördelaktigare ersättning för förlagda verk med text och musik än Stims standardfördelning (som används om inget annat anges i verkanmälan). 70/30 inom Skandinavien och 60/40 utanför Skandinavien för samtliga intäkter är normalt.
- ✓ Upphovsmannens ersättning på intäkter från utlandet beräknas at source (fördelning av intäkter beräknas vid källan) eller on receipts (intäkterna beräknas på den andel som förlaget erhåller från subförlaget efter avdrag för subförlagets andel). Innan upphovsmannen ingår förlagsavtal är det viktigt att upphovsmannen förstår, och förhandlar om, hur ersättningen på utlandsintäkter skall beräknas, att eventuella förslag på reduceringar av upphovsmannens andel av utlandsintäkterna inte accepteras utan diskussion, samt att subförlagets andel begränsas med procentspärr.

Exklusivitet

- ✓ Ingår upphovsmannen förlagsavtal för enstaka verk (song-by-song) är avtalet normalt exklusivt för upplåtet verk (men upphovsmannen kan då ingå avtal med andra parter för sin övriga katalog), eller så gäller avtalet för samtliga verk kompositören komponerar under avtalsperioden. Det finns även andra alternativ.

Recoup efter avtalsperioden

- ✓ En del förlag vill att ore耦pade förskott skall räknas av mot verk som komponeras efter avtalsperioden, utan en bortre tidsgräns. Det avråder jag upphovsmannen att gå med på då a) upphovsmannen obstrueras att ingå annat förlagsavtal med förskott, b) ett förlag inte kan binda en upphovsman till ett avtal utan tidsbegränsning (praxis i branschen anger dessutom max tre år), och c) förskott är förlagets risk, inte upphovsmannens.

Vill du som upphovsman ha mer djupgående information om förlagsförhandlingsteknik, förskottsmodeller, hur du kan nå intäkter utan att ditt verk nyttjas, funny money, vad du måste tänka på när du är upphovsman och artist, specifika krav på förlaget, icke exklusiva avtal, alternativ till förlag mm, kontakta Musikerförbundet.

skivbolagets förlag utgör subförlag. Det finns en acceptans för om musiken redan är förlagd. Fördelarna med detta är att du som egen förläggare får större kontroll över din musik och istället kan förhandla om hur subförlagets uppdrag att förvalta din musik ska se ut.

– Om en upphovsman behöver hjälp med exploateringen av verken inom Norden är det inte självklart att man vänder sig till ett förlag, utan en del väljer att anlita en manager för uppdraget, vilket i vissa fall kan vara mer fördelaktigt, kommenterar André.

Du kan också välja att inte förlägga din musik – detta benämns vanligen som "manus".

Detta alternativ passar om du inte är i behov av förskott, eller ett musikförlags tjänster.

De flesta förlag redovisar halvårsvis eller kvartalsvis, och inom 60 eller 90 dagar. Du ska enligt förlagsavtalet vara berättigad att kontrollera redovisningarna med hjälp av till exempel en revisor.

Musikerförbundet har granskat förlag där felräkningar av mycket stora belopp har förekommit.

Du bör alltid få möjlighet att godkänna eventuellt överlåtande av din musik till tredje part, till exempel vid katalogförsäljning. Dels för att kunna säkerställa förlagets seriositet, och dels för att du ska ha en möjlighet att förhandla till dig en andel av försäljningsintäkten.

Reglerna för hur ett förlagsavtal ska se ut är dispositiva. Med detta menas att de inte är tvingande

och att parterna fritt kan avtala annorlunda. Det finns inga formkrav på ett förlagsavtal, det kan till och ingås muntligt och ändå vara giltigt. Men Musikerförbundet förespråkar att man alltid upprättar ett skriftligt avtal,

"Vi ser kringgående av Stims regelverk genom att 360-bolag tecknar förlagsavtal och managementavtal med upphovsmannen"

och att man utgår från det standardavtal som tagits fram av Stims huvudmän Svenska musikförläggareföreningen (SMFF), Föreningen svenska kompositörer av populärmusik (SKAP) och Föreningen svenska tonsättare (FST).

Men som sagt, kolla alltid med Musikerförbundet innan du skriver på dina avtal, och kom ihåg att kontraktsservicen ingår i ditt medlemskap. ■

Uppförandekod

För Svenska Musikförläggareföreningen (I urval.)

Enligt en uppförandekod, framtagen av SMFF:s styrelse, ska medlemsförlagen bl.a:

- ✓ Främja goda relationer med andra aktörer inom musikbranschen och med organisationer och myndigheter med anknytning till musikbranschen.
- ✓ Man ska även skydda rättigheter, ge skälig kompensation till upphovsmän och andra rättighetshavare, samt främja verkens konstnärliga och ekonomiska potential.
- ✓ Medlemsförlag skall vara väl insatta i gällande upphovs-, avtals- och konkurrensrätt. Vad gäller konkurrensrätten betonas särskilt att konkurrenslagen förbjuder konkurrensbegränsande samarbeten och att företag inte får missbruka sin dominerande ställning.
- ✓ Medlemsförlagen bör uppmana motparten att anlita juridiskt bistånd vid genomgång av avtal. Redovisning av medel till avtalspart skall ske i enlighet med ingångna avtal. Avtalspart skall vara berättigad att genom utsedd revisor, godkänd av förlaget, ta del av förlagets avräkningshandlingar som är erforderliga för kontroll av redovisning.

Kommentar: Musikerförbundet ser mycket positivt på SMFF uppförandekod, och ser gärna att IFPI beslutar om en liknande kod för sina medlemmar.

– Vad musikförlagen svarade..?

Nja, av de fem större musikförlag vi kontaktade avböjde ett helt att svara, tre svarade inte alls och det femte svarade efter en egen agenda. Naturligtvis är det beklagligt att men valde att agera så. De obesvarade enkätfrågorna:

- ✓ Vilka upplåtelseperioder erbjuder ni som regel upphovsmän i dag? (exempel: 10-20 år)
- ✓ Förekommer life of copyright i era förlagsavtal?
- ✓ Förekommer Stims standardfördelning i era förlagsavtal, eller erbjuder ni en för uphovsmännen (även oetablerade) fördelaktigare ersättningsandel?
- ✓ Har ni någon paragraf i era förlagsavtal som anger att förlaget har möjlighet att göra avdrag för utgivna förskott på verk som inte omfattas av förlagsavtalet, och efter avtalets löptid utan en bortre parantes?

FAKTA

STIM

Svenska tonsättares internationella musikbyrå, är en upphovsrättslig intresseorganisation för musikskaparna och deras musikförlag. För deras räkning förvaltar och upplåter Stim rättigheter till musik och text.

Upphovsrätt kan överlåtas eller upplåtas helt eller delvis. Som ett exempel på upplåtelse kan nämnas anslutning till Stim som innebär att en upphovsman upplåter framförande- och mångfaldiganderätt på Stim/NCB.

SMFF

Svenska musikförläggareföreningen är musikförlagens branschorganisation. En av förläggarens huvuduppgifter är att enligt tecknade förlagsavtal mellan en upphovsman och ett musikförlag sprida uphovsmännens verk till allmänheten.

Källor: Boken Musikjuridik, Stannow, Åkerberg, Hillerström, 2005.

Ladda ned förlagsavtalet från stim.se